

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ З ФІЛОСОФІЇ

для аспірантів з напрямку “Інформатика”

1. Інформація: поняття, властивості, концепції
(Шеннон, Рашевський, Колмогоров, Карнап, Бар-Хіллел, Ешбі)
2. Гносеологічні проблеми інформатизації
3. Соціальні проблеми інформатизації
4. Інформаційні технології в освіті: методологічні аспекти
5. Принцип самоорганізації в природі і суспільстві
6. Інформаційне суспільство: ідеологія та реальні проблеми
7. Концепції побудови інформаційного суспільства
8. Інформаційне і постіндустріальне суспільство: порівняння понять
9. Інформаційно-аналітична діяльність: предмет, функції, перспективи
10. Інтернет і можливі шляхи розвитку інформаційного суспільства
11. Інтернет і перетворення економічного середовища
12. Моделювання в інформатиці
13. Штучний інтелект: філософські питання розробки
14. Філософські проблеми віртуальної реальності
15. Соціальний інтелект та інформатика
16. Синергетика як новий напрямок науки
17. Інформатика: історія виникнення та розвитку
18. Інформатика і кібернетика: порівняння понять та методологічних засад

для аспірантів біологічного профілю

1. Філософські проблеми біологічних наук
2. Природа - життя - культура: єдність форм пізнання
3. Гуманістична спрямованість та значимість біологічних досліджень
4. Проблема життя як філософська і біологічна проблема
5. Гносеологічні особливості живання методології точних наук у біологічних дослідженнях
6. Розвиток міждисциплінарності в біологічну дослідженні
7. Шляхи інтеграції біологічного і соціогуманітарного знання
8. Біологія в сучасній науковій і філософській картинах світу
9. Біотехнологія як засіб подолання технократичних тенденцій у природокористуванні
10. Світоглядні орієнтири сучасної екології
11. Інтегративна функція екології в сучасній науці
12. Екологія як феномен культури
13. Екологія і теорія еволюція
14. Екологічні засади еволюційного процесу
15. Філософські підстави концепції коеволюції людини і природи
16. Співвідношення фундаментальних та прикладних досліджень
Усучасному біологічному пізнанні
17. Вчення В.І. Вернадського про ноосферу: перспективи розвитку людства

18. Філософсько-світоглядні підстави соціобіології
19. Біоетика: світоглядні засади, евристичні можливості, перспективи розвитку
20. Шляхи радянської генетики: проблеми зв'язку науки та ідеології
21. Екологія людини: основні проблеми
22. Люська екологія в її культурній та технічній перспективі
23. Людина, суспільство і природа в техногенну епоху
24. Діалектика єдності і різноманітності форм життя
25. Філософські проблеми аналізу біологічної еволюції
26. Діалектика спадковості і новоутворень в біологічній еволюції
27. Діалектика індивідуального та історичного розвитку в біологічному світі
28. Гіпотеза як форма розвитку біологічного знання
29. Проблема свідомого та несвідомого в психології
30. Роль спостереження та експерименту в біологічному досліді
31. Гносеологічні проблеми моделювання біологічних систем як засобу їх дослідження
32. Взаємозв'язок організму і середовища як філософська проблема
33. Проблема "ціле-частина" у біологічних дослідженнях
34. Поняття "організму" і "організації" у біологічних системах
35. Функціональні і структурні методи дослідження у біології
36. Співвідношення детермінізму і телеологізму у біологічному пізнанні
37. Проблема пояснення у біології
38. Суперечлива єдність прогресу та регресу в розвитку біосистем
39. Теоретичні проблеми організації та розвитку біосфери
40. Проблеми екології людини в системі медичного знання
41. Соціокультурні функції сучасної медицини
42. Динаміка науково-технічного і соціально-екологічного розвитку
43. Ідея ноосфери: П. Тейяр де Шарден і В.І. Вернадський
44. Світоглядні орієнтири біологічних досліджень
45. Біологічне пізнання як елемент культури

для аспірантів гуманітарного профілю

І. ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ І КУЛЬТУРИ

1. Від міфу до логосу. Генезис філософського світогляду
2. Співвідношення філософії і міфології
3. Специфіка філософського знання: філософія як вид творчої діяльності людини
4. Захід і Схід (порівняльний аналіз філософської та культурної традицій)
5. Аналіз соціокультурних та філософських проблем в

- літературних пам'яток стародавньої Індії (або Китаю)
6. Філософська спадщина Індії і сучасність
  7. Даосизм і конфуціанство як лінії розвитку філософії і культури Китаю
  8. Культурно-психологічні традиції Сходу і сучасні проблеми формування світоглядної самосвідомості людини
  9. Основні характеристики філософської самосвідомості античної епохи
  10. Тема долі в античному світовідчутті
  11. Антична трагедія
  12. Сократ: проблема людини та діалогічної природи філософського знання
  13. Соціально-політичні погляди Платона
  14. Проблема знання в філософії Арістотеля
  15. Арістотель про трагічний катарсис
  16. Вплив античної філософської традиції на становлення західноєвропейської культури
  17. Місце і роль ранньохристиянської філософії в становленні європейської культури
  18. Філософія європейського середньовіччя
  19. Онтологія християнської філософії
  20. Основні мотиви праці “Сповідь”
  21. Філософська культура Київської Русі
  22. Роль християнства в історії вітчизняної культури
  23. Філософсько-світоглядні та соціальні ідеї літературних пам'яток стародавньої Русі (“Слово про закон і благодать” Іларіона (XI ст.), “Повісті временних літ” (XI -XII ст.), “Слово о полку Ігоревім” (XII ст.)
  24. Естетична цінність українського (слов'янського) іконопису
  25. Світоглядно-філософські орієнтації діячів епохи Відродження (Данте Аліг'єрі, Ф. Петрарки, М. Кузанського, Л. да Вінчі та інших – на вибір)
  26. Перспективи гуманізму. Гуманізм і утопія. Аналіз світогляду Т. Мора, Т. Кампанелі та ін.
  27. Вчення Ф. Бекона (або Р. Декарта) про метод пізнання (аналіз спадщини всвіті сучасної культури)
  28. Відродження і Реформація в українській культурі XV-XVII ст.
  29. Філософія в Києво-Могилянській академії
  30. Аналіз філософських курсів професорів Києво-Могилянської академії
  31. Філософсько-духовна спадщина Г.С. Сковороди
  32. Французьке Просвітництво XIII ст.: проблема людини
  33. Поетика німецького романтизму
  34. Гносеологічна проблематика в філософії І. Канта

35. Діалектика як філософський метод пізнання
36. Діалектична логіка як наука про мислення (аналіз в контексті філософії Г.В.Ф. Гегеля)
37. Філософія права Гегеля
38. Естетика Гегеля
39. Антропологізм філософії Л. Фейєрбаха
40. Соціально-філософська концепція К. Маркса та її історична доля
41. Розвиток філософських уявлень про простір і час
42. Аналіз діяльності та програмних документарів Кирило - Мефодіївського братства
43. Ідеї гуманізму в творчості Т. Шевченка
44. Філософія серця П. Юркевича
45. Соціально-філософські ідеї М. Драгоманова
46. Філософські ідеї О. Потебні
47. Місце І. Франка в історії української соціально-філософської думки
48. Історіософія М. Грушевського
49. Росія і Захід: альтернативність філософських ідей та традицій
50. Сутність і визначальні мотиви російської філософської традиції
51. Добролюбов М.О. про суспільну роль літератури, завдання особи та роль інтелігенції в суспільному поступі
52. Захід і Схід: слов'янофільська концепція світів і сучасність
53. Концепція культурно-історичних типів М.Я. Данилевського та соціологічні доробки О. Шпенглера, А. Тойнбі (порівняльний аналіз)
54. Етичні міркування П. Кропоткіна
55. Взаємовідношення моралі і політики (аналіз проблеми за Н. Макіавелі)
56. Філософсько-світоглядні та етичні мотиви в творчості класичних та сучасних письменників (за вашим вибором)
57. Свобода людини як центральна проблема філософії М.О. Бердяєва
58. М. Бердяєв про долю людини в сучасному світі
59. М. Бердяєв: філософія історії і культури
60. Класика і сучасність: дві епохи в розвитку філософії
61. Класичний та неklasичний типи філософської рефлексії
62. Аналіз філософсько-світоглядної концепції А. Шопенгауера, С.К'єркегора, Ф. Ніцше
(на вибір)
63. Особливості філософії ХХ ст.
64. Аналіз однієї з шкіл західної філософії ХХ ст. ("філософська антропологія", "філософія життя", "екзистенціалізм", "герменевтика", "постпозитивізм", "постструктуралізм", "Франкфуртська школа" та ін.)
65. Герменевтика та гуманітарні науки
66. Роль герменевтики в розвитку історичного знання
67. Розвиток герменевтичних ідей та гуманітарне пізнання
68. Сучасна філософська герменевтика: основні проблеми та стан розвитку

69. Сцієнтизм та антисцієнтизм як тенденції сучасної культури
70. Аналіз свідомості в феноменологічній філософії
71. Засади феноменології
72. З. Фрейд: теоретичні та світоглядні аспекти вчення
73. Проблема людини та свободи в екзистенційній філософії (на основі творчості Сартра, Камю, Марселя та ін.)
74. Постмодернізм в літературі та філософії
75. Комунікативна традиція в сучасній західноєвропейській філософії
76. Засади етики відповідальності

II. АНТРОПОЛОГІЧНІ, СВІТОГЛЯДНІ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

1. Місце філософії (мистецтва, моралі, права, релігії, науки, політики) в житті суспільства
2. Модель світу в міфологічному світогляді
3. Про світоглядну природу філософського знання
4. Проблема смислу життя в філософії
5. Філософія як методологія наукового пізнання
6. Релігія в системі культури
7. Особливості релігійного світосприйняття та духовності
8. Філософія релігії
9. Наука і релігія, знання і віра: проблема розмежування
10. Людина в релігіях світу
11. Різноманітність релігійного досвіду
12. Духовність як засіб і сенс життєдіяльності людини
13. Добро і зло як релігійна та етична проблема
14. Релігія та міжнаціональні відносини
15. Моральне формування особи: засади та проблеми
16. Природа та роль моральних цінностей
17. Мораль і спадкоємність норм культури
18. Аналіз основних категорій моральної свідомості
19. Мистецтво: форма свідомості чи переживання?
20. Категорія прекрасного і зміст естетичного ідеалу
21. Категорія трагічного в естетиці. Трагічна ситуація та трагічний герой
22. Феномен трагедії в культурі
23. Форма і зміст в мистецтві
24. Пам'ятники культури та історії і їх соціальні функції
25. Проблема культури в філософії. Культура як міра людяності
26. Філософські концепції культури
27. Особа в культурі та історії
28. Поняття політичної культури та її роль в суспільстві
29. Сучасні тенденції розвитку культури
30. Культура та цивілізація: аналіз колишніх та сучасних постановок

проблеми

31. Народна культура
32. Особливості української культури та ментальності
33. Символіка в українській культурі
34. Антропологічні та культурологічні виміри української духовності
35. Роль етнографічної спадщини в сучасному культурному процесі
36. Світоглядні орієнтири сучасної екології
37. Екологія як феномен культури
38. Інтегративна функція екології в сучасній науці
39. Філософські підстави концепції коеволюції людини і природи
40. Вчення В.І. Вернадського про ноосферу: перспективи розвитку людства
41. Соціальні та філософські проблеми біотехнології
42. Філософські проблеми теорії походження життя
43. Екологія людини: основні проблеми
44. Людина в різних сферах життєдіяльності
45. Теорія антропогенеза: філософські проблеми
46. Феномен людського життя як філософська проблема
47. Життєвий шлях, доля, феномен життя як філософська проблема
48. Сутність та призначення людини
49. Історичні етапи формування поняття особи у філософії
50. Особа: філософські підстави педагогічних концепцій та “стратегії” виховання
51. Внутрішній світ людини та проблема формування людського “Я”
52. Проблема людського взаєморозуміння
53. Життя як проблема людської рефлексії
54. Про поняття “душа”
55. Духовність як екзистенціальна проблема
56. Проблема смерті, часу і мети людського життя
57. Проблема смерті та безсмертя в людському бутті
58. Проблематика сенсу життя в філософській традиції
59. Світогляд як самопізнання та форма духовно-практичного способу освоєння людиною дійсності
60. Світоглядна культура особи (філософські проблеми формування)
61. Ідеали людяності та цінність людського життя
62. Тіло як філософсько-антропологічна проблема
63. Людина, що говорить неправду. Аналіз феномену соціальної неправди
64. Соціальний простір і час як форми буття людини
65. Філософські проблеми творчості. Особливості творчої діяльності
66. Творчість як діяльність за мірками свободи
67. Взаємодія та взаємообумовленність свідомості та дійсності, психіки та поведінки
68. Свідомість як соціокультурний феномен. Свідомість: відчуття, мислення, мова, воля
69. Істина і правда як філософська проблема

70. Особливості духовного буття сучасної людини
71. Соціалізація людини. Проблеми виховання та гуманітаризації освіти
72. Масова свідомість та особа
73. Масова свідомість: закономірності та деформації. Феномен натовпу
74. Культура мислення та мистецтво аргументації
75. Розсудок і розум як засоби мислення
76. Соціально-практична природа та світоглядний сенс категорій діалектики
77. Здоровий глузд як засіб світовідношення і метод мислення
78. Діалектика як засіб мислення та її гносеологічні підстави
79. Істина, правда, омана в пізнанні і практичному житті
80. Напівправа: її природа та соціальні функції
81. Проблема свідомості у філософії
82. Мова як феномен спілкування та культури
83. Філософія мови
84. Свідомість, самосвідомість, підсвідомість: форми прояву та проблемивзаємозв'язку
85. Воля як практичний дух. Аналіз феномену людської волі
86. Емоційно-почуттєва сторона людської самосвідомості. Духовно-теоретичні та духовно-практичні почуття
87. Місце науки в системі культури
88. Наука і мораль. Етика вченого
89. Наука як творчість: методологія, структура, механізм
90. Логіка наукового пізнання та його природа
91. Свобода як умова розвитку науки
92. Природа наукових відкриттів
93. Соціокультурні фактори розвитку наукового знання
94. Наукові революції в динаміці культури
95. Науковий метод та наукова раціональність як історичні феномени
96. Особливості сучасної наукової картини світу
97. Проблеми психології наукової творчості
98. Духовно-особистісні параметри пізнання
99. Роль інтуїції в процесі пізнання та творчості
100. Мотивація наукової діяльності
101. Загальнонаукові методи: ідеалізація, формалізація, інтерпретація
102. Опис і пояснення як процедури наукового дослідження
103. Гіпотеза і її роль в науковому дослідженні
104. Проблема як форма розвитку науки
105. Синергетика: проблеми пошуку нового світорозуміння
106. Синергетика як новий напрямок розвитку науки
107. Філософські засади позанаукових та паранаукових знань
108. Езотеризм як соціально-культурний феномен
109. Інформація суспільства як феномен культури
110. Гуманітарні аспекти інформатизації суспільства

для аспірантів з напрямку математичного профілю

1. Світогляд і розвиток математики
2. Математики і формування світогляду
3. Математика і сучасна науково-технічна революція
4. Світоглядна позиція математика і його творча діяльність
5. Науковий ідеал і розвиток математики
6. Естетичний ідеал і розвиток математики
7. Розвиток математики та релігійні уявлення
8. Світоглядні, соціальні і практичні витoki математики Стародавньогосвіту
9. Філософські погляди Платона і старогрецька математика
10. Піфагорейська філософія та математика
11. Принципи геометрії Евкліда та їх значення для розвитку математичного знання
12. Математика в філософії Нового часу
13. Філософія Декарта і місце в ній математики
14. Ньютон і Лейбніц: філософські ідеї та математична творчість
15. Кант та проблеми математики
16. Гегель про математику
17. Діалектика та математика
18. “Математичні рукописи” К. Маркса
19. Гносеологічні засади математизації знання
20. Проблема існування у математиці
21. Особливості математичних абстракцій (понять)
22. Математика як мова науки
23. Математична логіка та математика: гносеологічні проблеми
24. Змістовне та формальне у математиці
25. Чи існує “математичне мислення”?
26. Математика та наукове передбачення
27. Значення абстракції ототожнення у розвитку математики
28. Способи побудови математичних теорій
29. Структура математичних теорій
30. Проблеми типізації математичних теорій
31. Принципи несуперечності та повноти у математиці
32. Гносеологічні засади аксіоматичного методу
33. Методи визначення понять у математиці
34. Абстракції актуальної та потенційної нескінченності, їх гносеологічний зміст
35. Парадокси обґрунтування математики
36. Філософський зміст теорем Геделя про неповноту формальних систем
37. Теорія множин Кантора та її філософські засади
38. Філософські питання теорії ймовірності
39. Філософські питання теорії алгоритмів
40. Математична гіпотеза та її місце у пізнанні

41. Філософський зміст неевклідових геометрій
42. Математика та кібернетика
43. Математика та фізика
44. Математика та біологія
45. Математика та хімія
46. Математика та соціальне пізнання
47. Математика та мовознавство
48. Математика та технічні науки
49. Про математичне моделювання
50. Проблема міри в філософії і математика
51. Простір та час і математичне пізнання
52. Проблема перервного та неперервного в математиці та філософії
53. Кризи в обґрунтуванні математики та їх роль причини і шляхи подолання
54. Проблеми логізму в обґрунтуванні математики
55. Проблеми формалізму в обґрунтуванні математики
56. Проблеми інтуїціонізму в обґрунтуванні математики
57. Проблеми конструктивістського обґрунтування математики
58. Проблеми структуралізму та математика
59. Априоризм, конвенціоналізм та математика
60. Математика в історії культури
61. Проблема “національної ідеї”
62. Українська національна ідея
63. Конфесійний фактор у розвитку української культури
64. Особливості культури Київської Русі
65. Майбутнє науки (зокрема математики)

для аспірантів соціальної філософії

1. Історія суспільства: співвідношення закономірності хаосу (матеріального і духовного, природного і соціального)
2. Історія як соціогенез і культуротворення
3. Історія як діалог культур
4. Філософія історії
5. Проблема ідеології та суспільної психології в історії
6. Проблема типологізації суспільно-історичного процесу
7. Проблема детермінації і альтернативності в історичному процесі
8. Рушійні сили історії (нації, народи, класи, особистості)
9. Проблема самоорганізації суспільного життя
10. Специфіка соціальних законів та можливості їх свідомого використання удіяльності людей
11. Щодо проблеми багатоваріантності історичного руху
12. Категорії загальне та особливе (цілісне та локальне, можливе та дійсне, єдине та багатоманітне) як вузлові пункти теорій історичного процесу
13. Історична самосвідомість суспільства: як поняття та проблема
14. Історичність людського буття

15. Соціально-філософський аналіз кризових ситуацій в історії
16. Філософія історії: теорія історичного процесу чи теорія історичного пізнання?
17. Проблема відвідування історичної правди (чи можливо переосмислити історію?)
18. Історія – філософія – політика (проблема співвідношення)
19. Проблема напередвизначеності та альтернативності історичного руху
20. Аналіз особистостей революційних перетворень в історії
21. Співвідношення революції та еволюції в історичному розвитку
22. Велика Французька революція як платформа революційних перетворень
23. Роль особи в історії та соціальних перетвореннях
24. Історична гносеологія
25. Моральна відповідальність історика
26. Сенс історії та завдання істориків
27. Проблема відтворення історичної епохи як цілісності
28. Волюнтаризм та фаталізм в історії
29. Проблема суб'єкта в історії. Специфіка діяльності та закономірності співвідношення поколінь
30. Проблема співіснування цивілізацій в сучасному світі
31. Динаміка сучасного науково-технічного і соціально-екологічного розвитку
32. Концепція історії у К. Ясперса
33. Соціальне прогнозування
34. Місце матеріального виробництва в житті суспільства
35. Культура підприємництва: історичне становлення і суспільні проблеми
36. Економічні реформи в сучасній Україні: мета, стан, дослідження та перспективи
37. Проблема співвідношення економічного курсу та політики у суспільстві
38. Економічне реформування суспільства у кризовому стані: закономірності та етапи перебудови
39. Китайський досвід соціально-економічного реформування: за і проти
40. Сучасна економічна ситуація в Україні: соціально-філософський аналіз перспектив розвитку матеріального виробництва
41. Місце і роль сучасної держави в розвитку економічного виробництва України
42. Поняття монетарної системи керування економікою
43. Знання та інформація як товар. Модель інформаційного ринку
44. Сучасні цивілізаційні моделі розвитку
45. Товарно-грошові відносини: історія і сучасність
46. Соціалізм: народження теорії, історія і сучасність

47. Індивідуальна власність і свобода
48. Соціологія конфлікту та злагоди
49. Ідея прогресу та його критеріїв в історії соціальної філософії
50. Захід і Схід: соціально-економічні основи цивілізаційних систем
51. Поняття цивілізації: історія, тенденції розвитку
52. Цивілізація та культура
53. Суспільні суперечності сучасного світу і моделювання майбутнього
54. Політична система суспільства
55. Політика як соціальний регулятор
56. Політика і мораль. Проблеми формування політичної культури
57. Політична культура як “суб’єкт” політики та її вплив на функціонування політичної системи
58. Ідея демократії: історичні передумови та форми втілення
59. Демократія в теорії і практиці
60. Тоталітарні режими та особа
61. Місце і роль держави в політичній системі. Регулятивні можливості держави
62. Роль партій та громадських організацій в політичній системі суспільства
63. Характеристика партійно-політичної палітри сучасної України
64. Відношення “державо-особа” в сучасному суспільстві
65. Громадянське суспільство та держава, їх характеристики
66. Закон і право. Поняття “правової держави”
67. Права людини та проблеми гуманізації суспільних відносин
68. Моральна і правова регуляція: джерела, специфіка, можливості
69. Роль і межі правового регулювання в соціальному житті
70. Право і мораль. Співвідношення переконання та примусу на різних етапах розвитку
71. Право і свобода людини
72. Відповідальність як морально-філософська та юридична проблема
73. Філософія права, її предмет, риси та характеристика
74. Філософські проблеми вчення про державу і право
75. Філософські категорії “міри” та “норми” та їх значення в процесі законотворчості
76. Філософія права та Конституція правової держави
77. Значення категорій “право” та “справедливість” в юридичній науці та розвитку суспільства і держави
78. Філософія права та категорія “влади”
79. Роль межі правового регулювання в соціальному житті
80. Людина в системі науки про державу та право
81. Аналіз духовно-психологічного стану сучасного українського суспільства
82. Ідеологія як суспільний феномен: еволюція поглядів на ідеологію
83. Соціальний ідеал і його роль в суспільстві
84. Проблеми соціального управління
85. Психологія культури. Роль особи в історії

86. Соціальна структура суспільства. Маргінальні спільноти
87. Особливості соціальної структури сучасного українського суспільства: проблеми та перспективи розвитку
88. Колективна та індивідуальна форми ідентифікації (культурна, релігійна, соціально-групова, національна ідентифікація)
89. Аналіз соціального феномену бюрократизму. Бюрократизм і бюрократія
90. Бюрократія та інтелігенція: влада і розум (історія взаємовідносин та протистояння)
91. Доля інтелігенції: історія та сучасність
92. Місце інтелігенції в сучасному суспільстві
93. Еліта як соціологічне поняття. Інтелігенція та еліта
94. Нація як соціально-культурний феномен та етносоціальна спільність
95. Самовизначення націй: історія питання та сучасність
96. Національні проблеми в сучасних умовах: етнос і нація, нація і особа, питання колективної та індивідуальної ідентифікації
97. Культура міжнаціонального спілкування
98. Глобальні проблеми сучасної цивілізації і шляхи їх вирішення
99. Проблеми сучасної загальноцивілізаційної ситуації (Україна в контексті цих проблем)
100. Проблема війни та миру в історії філософії
101. Людство в умовах екологічної кризи
102. Екологія та майбутнє землі
103. Проблема комплексного дослідження глобальних екологічних проблем

для аспірантів технічних інститутів НАН України

Філософія і світогляд

1. Людина як предмет філософії
2. Філософія – епоха, осягнута думкою
3. Філософія і культура. Філософія як рефлексія культури
4. Модерн і постмодерн як типи філософського світорозуміння
5. Класична та неklasична традиції в філософії
6. Філософія і образи майбутнього
7. Філософія як світогляд
8. Світогляд і дохристиянські вірування східних слов'ян
9. Міфологія і філософія
10. Релігійна свідомість: філософсько-психологічні аспекти подвоєння світу
11. Наука і релігія, пізнання і віра
12. Християнство: минуле, сучасне, майбутнє
13. Християнство і сучасна культура

14. Християнство в історії української культури
15. Теологія в епоху постмодернізму
16. Філософія і мистецтво. Філософські витoki безпредметного (абстрактного) мистецтва
17. Філософія і методологія: традиція і сучасність

Історія філософії

1. Давньоіндійська філософія як явище культури
2. Філософія давнього Китаю
3. Китайський контекст і філософія Заходу
4. Антична філософія і західно-європейська культура
5. Схід і Захід: порівняльний аналіз філософських і духовних традицій
6. Життя і філософська спадщина Платона. (Також на вибір аналіз концепцій Сократа, Арістотеля та інших античних філософів)
7. Особливості філософії та культури доби європейського Відродження
8. Французьке Просвітництво і його культурно-історичне значення
9. Філософія Гегеля: система і метод

Вітчизняна філософія

1. Філософські ідеї в культурі Київської Русі
2. Давня Індія в культурі Русі (XI – XV ст.)
3. Філософська і духовна спадщина Г. Сковороди
4. “Філософія серця” П. Юркевича
5. Ідеї гуманізму в творчості Т.Г. Шевченка
6. Філософсько-історична концепція І.Франка. (Також на вибір аналіз концепцій Д. Чижевського, М. Драгоманова, В. Липинського та інших)

Сучасна світова філософія

1. Проблема людини в філософії екзистенціалізму. (На вибір аналіз концепцій Ж. Сартра, А. Камю та інших)
2. Розуміння (герменевтика) як фундаментальна проблема культури
3. Комунікативна традиція в сучасній філософії
4. Постмодернізм в мистецтві та філософії
5. Релігійна філософія ХХ ст.: неотомізм, тейярдизм, персоналізм. (На вибір)
6. Феномен людини як предмет філософської антропології
7. Постмодернізм: погляд на науку і філософію

Проблеми буття, гносеологія і феноменологія

1. Свідомість як соціокультурний феномен
2. Мова як феномен спілкування і культури

3. З. Фрейд: теоретичні і світоглядні аспекти вчення. (Також на вибір аналізконцепцій А. Шопенгауера, Ф. Ніцше, Е. Гуссерля та інших)
4. Проблема істини в філософії. Істина і правда
5. Істина і омана в пізнанні і практичному житті
6. Роль інтуїції в пізнавальному процесі
7. Наукові революції в динаміці культури
8. Культурні смисли науки
9. Ідеали і норми наукового пізнання
10. Наукові і позанаукові форми мислення
11. Проблема буття в історії філософії
12. Світоглядні аспекти наукової творчості А.Ейнштейна. (Також на вибір аналіз творчості Н.Бора, В.Гейзенберга, Е.Шредінгера, В.Вернадського та інших)
13. Класична, неklasична та постнеklasична наука
14. Проблеми гуманізації і ціннісної орієнтації наукового знання
15. Проблема етики науки
16. Культурно-екзистенціальні виміри пізнавального процесу
17. Науковий статус антропного принципу
18. Теорія діяльності і її роль в формуванні моделей реальності
19. Духовність як екзистенціальна проблема
20. Людина: проблема цілісності і багатомірності
21. Проблема смислу і мети людського буття

Філософія техніки, наука, технологія

1. Техніка як філософська проблема
2. Техніка: структура і логіка генезису
3. Традиційна і технологічна цивілізації: генезис, етапи розвитку, культурні цінності
4. Техніка і технологія як предметні форми людської діяльності і культури
5. Філософія техніки як філософія людини
6. Техніка як комунікаційна стратегія
7. Людина, суспільство, природа в техногенну епоху
8. Сучасна наука і філософія: проблема зміни парадигми наукового знання
9. Філософія науки в концепціях К.Поппера, Т.Куна, П.Фейєрабенда та інших. (На вибір)
10. Філософське і соціальне значення інформації в сучасному суспільстві
11. Роль синергетики в становленні нового світорозуміння
12. Наука, мистецтво, релігія
13. Соціально-екологічна доцільність техніки і технології
14. Гносеологічна сутність технічної творчості
15. Наукове пізнання і цінності техногенної цивілізації
16. Наука, технологія, культура: проблеми гуманізації і соці

- альної відповідальності
17. Істинність і достовірність
  18. Наукова картина світу в культурі техногенної цивілізації
  19. Філософія і етика науки: підсумки і перспективи
  20. “Нова наука”, постмодернізм і цілісність сучасного світу
  21. “Розумність” світобудови: погляд фізика
  22. Особливості постнекласичного наукового пізнання

Соціальна філософія та філософія історії

1. Громадянське суспільство і держава: сутність та особливості становлення і розвитку
2. Демократія як ідея і практичний процес
3. Політика (влада) і мораль
4. Нація як соціокультурний феномен
5. Національна ідея як імператив розуму
6. Національна культура і культура нації
7. Історичні умови формування української культури
8. Свобода як творча орієнтація людини в світі
9. Ідеал, утопія і критична рефлексія
10. Політична міфологія: історія і сучасність
11. Тоталітаризм як соціальний феномен
12. Ідея ноосфери і екологічна культура
13. Формування подіндустріальної парадигми: витоки і перспективи
14. Інформаційне суспільство: перспективи постіндустріальної цивілізації
15. Проблема мети і сенсу історії
16. Цивілізація, культура, технологія і ринок
17. Основні ідеї сучасного менеджменту
18. Філософія бізнесу
19. Ділова етика і філософський прагматизм
20. Проблема типологізації суспільно-історичного процесу. Концепція історії у К.Ясперса. (Також на вибір аналіз концепцій Тойнбі, Шпенглера, Фукуяма та інших)

Глобальні проблеми. Перспективи розвитку людства

1. Проблема становлення людства як суб'єкта історичного процесу
2. Культурно-історичний процес: форма і зміст
3. Організація і самоорганізація в розвитку суспільства
4. Цивілізація і культура: проблеми взаємозв'язку і розвитку
5. Діалог цивілізацій: СХІД-ЗАХІД
6. Філософія культури і парадигми філософського мислення
7. Природа і культура
8. Кінець історії чи зміна цивілізацій (К. Лоренц)
9. “Криза” нашого часу як проблема людини

10. Віртуальна реальність
11. Глобальні проблеми сучасності і шляхи їх вирішення
12. Футурологія, її можливості і межі
13. Соціально-економічна і духовна ситуація людства на рубежі II-III тисячоліть

для аспірантів інститутів фізики, ядерних досліджень, напівпровідників

1. Наука і цінності
2. Антична філософія і західноєвропейська культура
3. Філософія і культура
4. Антитеза “раціоналізм-ірраціоналізм” в історії філософії і в сучасності
5. Людина як предмет філософії в раціоналістичних та ірраціоналістичних вченнях. (Проблема людини в західноєвропейській філософії)
6. Сцієнтизм та антисцієнтизм як тенденції сучасної культури
7. Філософія і концептуальний апарат науки
8. Науковий метод та наукова раціональність як історичні феномени
9. Наука і культура (місце науки, зокрема фізики, в системі культури)
10. Наука і релігія: проблема взаємин
11. Проблеми етики науки
12. Наука як соціальний інститут
13. Основні поняття і проблеми психології наукової творчості. Сучасні проблеми філософського аналізу наукового пізнання
14. Видатні природознавці XX століття (В.І.Вернадський, А.Ейнштейн, Н.Бор, В.Гейзенберг, М.Борн, І.Пригожін) про гуманістичне призначення науки
15. Проблеми гуманізації сучасної науки
16. Ідея самоорганізації в сучасній фізиці та її світоглядно-культурологічне значення
17. Соціокультурна природа наукової (фізичної) теорії
18. Теза про “теоретичне навантаження” факту в сучасній методології науки
19. Загальнонаукові методи в фізиці (ідеалізація, формалізація, інтерпретація)
20. Особливості географії як наукової дисципліни
21. Критерії науковості (проблема демаркації наука - псевдонаука)
22. Концепції філософії науки XX століття (К.Поппер, Т.Кун, П.Фейєрабенд, Ст.Тулмін, М.Полані, Г.Башляр, А.Уайтхед)
23. В.І. Вернадський: внесок в науку і філософію науки
24. Проблема смислу історії
25. Філософія Г. Сковороди та сучасність
26. І. Франко як філософ
27. Особливості філософської творчості П. Д. Юркевича
28. Соціально-філософські мотиви творчості Т. Шевченка та її значення для розвитку національної самоствідомості

29. Держава та громадянське суспільство в сучасній Україні
30. Особливості формування української нації
31. Проблеми і перспективи розвитку фізичного методу пізнання
32. Н. Бор і наука ХХ сторіччя
33. В. Гейзенберг про філософію фізики
34. А. Ейнштейн про проблеми теорії пізнання
35. Опис та пояснення як процедури наукового дослідження
36. Структура наукового дослідження
37. Інтуїція і наукова творчість в фізиці (науці)
38. Індуктивний метод в науці
39. Місце і функції проблеми в процесі наукового дослідження
40. Методологічні проблеми сучасної геофізики
41. Методологічні проблеми сучасної геохімії (геології)
42. Методологічні проблеми розвитку квантової теорії поля
43. Вимірювання та їхня роль в науковому дослідженні
44. Фізика (географія, геохімія) і проблеми екології
45. Проблема часу в сучасній науці
46. Проблема випадковості в сучасній науці
47. Історичний метод в сучасній науці. (Принцип актуалізму в науці)
48. Ідея еволюції в сучасній науці
49. Класична, неklasична і “постнеklasична” наука
50. Глобальні проблеми сучасності та наукове пізнання
51. Методологія системних цінностей в сучасній науці
52. Проблема людини в філософії екзистенціалізму (Ж.П.Сартр, А.Камю)

для аспірантів інститутів хімічного профілю

1. Філософське значення періодичного закону Д.І. Менделєєва
2. Місце і роль хімії в системі наук
3. Методологічні питання теорії хімічної будови
4. Методологічні питання квантової хімії
5. Розвиток поняття “хімічний елемент”
6. Методологічні проблеми взаємодії хімії і фізики
7. Розвиток поняття “молекула”
8. Методологічні питання взаємодії хімії і біології
9. Структурні формули як специфічна форма наукових абстракцій
10. Діалектика переривності і непереривності в хімії
11. Методологічні питання вчення про каталіз
12. Проблема невичерпності матерії в світлі нових даних хімії та фізики
13. Співвідношення абсолютного і відносного в розвитку наукових теорій (наприкладі хімії)
14. Структурний принцип і його роль в розвитку хімії
15. Гносеологічні особливості класичного атомно-молекулярного вчення
16. Філософські питання хімії в роботах Ф. Енгельса
17. Світогляд Д.І. Менделєєва

18. Роль математичних методів в пізнанні хімічних явищ
19. Місце квантово-механічної теорії в сучасній хімії
20. Методологічні аспекти співвідношення хімії і квантової механіки
21. Гносеологічні аспекти розвитку квантової хімії
22. Гносеологічні аспекти розвитку хімічних теорій
23. Опис і пояснення в хімічному дослідженні
24. Системно-структурний метод в хімії
25. Співвідношення аналізу і синтезу в хімічному дослідженні
26. Проблема простору і часу в хімії
27. Хімічна форма руху матерії і проблема розвитку
28. Роль моделей в пізнанні хімічних явищ
29. Проблеми математичної формалізації в хімії
30. Розвиток уявлень про хімічну сполуку і хімічну індивідуальність
31. Хімічна форма руху матерії і її зв'язок з іншими формами руху
32. Проблема взаємозв'язку хімії і філософії
33. Роль світогляду в розвитку хімічних явищ
34. Категорії якість, кількість, міра і їх методологічна роль в пізнанні хімічних явищ
35. Гіпотеза її роль в пізнанні хімічних явищ
36. Діалектика скінченного і нескінченного в хімії
37. Про співвідношення теорії і експерименту в хімії
38. Особливості математичних абстракцій і їх роль в пізнанні хімічних явищ
39. Аналіз поняття "хімічна форма руху". Проблема "зведення" в хімії
40. Проблема суб'єкта і об'єкта в хімії
41. Гносеологічна функція спостереження і експерименту в хімії
42. Категорія істини і її методологічна роль в хімічному пізнанні
43. Категоріальний апарат філософії і хімічне знання
44. Співвідношення емпіричного і теоретичного в сучасній хімії
45. Проблема руху і спокою в хімії
46. Гносеологічний аналіз основних понять сучасної хімії
47. Роль синергетики у формуванні наукової картини світу
48. Концептуальна новизна синергетики і її вплив на розвиток хімії
49. Сучасні концепції в фізиці і їх відношення до хімії
50. Теорії і розвиток хімії
51. Теоретико-пізнавальні проблеми в класичній і сучасній хімії
52. Еволюція уявлень про основні закони хімії

Нові актуальні теми рефератів:

1. Багатоманітність сучасного знання та його інтеграція у картинах світу
2. Кінець історії: міфи і реальність
3. Історична еволюція гуманітарного знання
4. Чи є історія наукою? Закони історії
5. Нові принципи наукового пізнання: антропний, холістичний та коеволюції

6. Гуманітарна революція: основні підходи щодо сутності даного феномена
7. Гуманітарна картина світу: визначення, структура, функції
8. Диференційні та інтеграційні процеси в соціогуманітарному знанні
9. Майбутнє науки (зокрема математики чи ін. науки)
10. Картина світу: символ, знак, смисл
11. Постнекласичність раціональності: ідея історичної реконструкції; етизація наукового пошуку
12. Позараціональні засади мислення та ненаукових типів і форм знання
13. Усвідомлення нового образу світоустрою як основа формування гуманітарної картини світу XXI ст.
14. Співвідношення понять "гуманність", "гуманізм", "гуманітарність", "духовність"
15. Історія в системі соціального знання
16. Основні форми паранаукових знань
17. Сценарії майбутнього розвитку України в контексті синергетичної парадигми
18. Конструктивна і парадигмальна функції наукової картини світу
19. Прогностична функція наукової картини світу
20. Роль екстраполяції в побудові наукової картини світу
21. Некласична і постнекласична філософія: історичний період, країна, основні представники і проблеми
22. Соціально-гуманітарний поворот у сучасній науці
23. Гуманітарна революція постмодерної доби
24. Комп'ютерна складова в гуманітарній революції сучасності
25. Лінійна і нелінійна екстраполяція історичних тенденцій
26. Історична картина світу
27. Постнекласична картина світу
28. Особливості історичного прогнозування
29. Демографічне майбутнє України в екстраполяційних координатах
30. Соціальний аспект транс гуманізму
31. Історичний наратив в гуманітарній картині світу
32. Харизматична особистість в епоху соціальних трансформацій
33. Соціально-філософські засади прогностичного знання
34. Концептуалізація космополітизму в соціальній філософії
35. Історична пам'ять в сучасній науці
36. Еволюція екологічної свідомості